

Skove have de ingen Indtægt, og Herremændene selv kunne opholde sig udenfor Kommunen i den største Tid, og saa saa de ingen personlig Skat af dem efter den vise Kommunalbestatningslov, vi have. Og desuagtet forlange De, at Sognene som hidtil skulle sørge for Fattigvæsenet, Skolevæsenet og endog Bødvæsenet for disse store Lehnbesiddere, som kun delvis, nemlig gennem Hartkornet, betale Skat deraf, og nu skulle de tillige betale Havelodder for hele den Mængde Arbejdere. Der er Kommuner, hvor Gaardene ere meget saa, som man nu her paa denne Maade vil belægge, ikke med Gennemsnittet men med mange Gange Gennemsnittet af det, der kan være Tale om at tildele de enkelte Kommuner. — Saa have vi ogsaa Fabrikker, Teglværker og desl. Her kaster man nu en Fabrik op, et Teglværk eller lignende, og ofte bor Arbejderne udenfor den Kommune, hvor Fabrikheren svarer Skat, som Tilfældet nu er her i Kjøbenhavn. Rige og store Skatteydere gaa ud paa Amager med deres store Fabrikker; i Taarnby Sogn bor der saa Hundreder af Familier, som ere viste derud, og hvis Skole- og Fattigvæsen Taarnby Sogn, der maa betale ca. 50 Kr. pr. Td. Hartkorn blot i Sognekommunestkat, saa maa sørge for. Vær saa god! I maa tage alt det paa Jer, for de rige Fabrikanter bo og ere Stattenbere i Kjøbenhavn. Og saa have vi Fisserlejerne, de ligge jo hver for sig i enkelte Kommuner, og Kommuneraadet kan virkelig ikke gøre ved, at der i Fisserlejerne af forskellige Aarsager er dannet en Mængde Snderste- og Husmandsfamilier. Til visse, alle de Arbejdere, jeg her har nævnt, bør have deres Havelodder lige saa godt som andre. Men det var kun Sogneraadets Stilling, jeg vilde omtale. Hvorfor skal et Sogneraad maaste for et meget lille Sogn, der tilfældig har et Fisserleje, altsaa en Mængde Familier indenfor sit Omraade, forholdsvis flaaes fremfor andre Kommuner, naar der er Tale om Foretagender af Almeninteresse? Jeg gaar videre og skal saa nævne Dem de store købstadlignende Landsbhyer, som ikke ere komne ind under Handelspladernes Række. Tag De Magleby — jeg nævnte for Sundbhyerne — med Dragør og Rastrup, tag det Sogn, hvor Herning ligger, tag Gimstinge, hvor Struer ligger, eller Jerne, hvor Esbjerg ligger, tag Odder med fl. Det er Landsbhyer, Landsogne, de ere ikke blevne andet. Vær saa god, tag og staf Husmænd og Snderster der deres Havelodder efter denne Lov! Jeg har nu nævnt Dem, hvor urimelig de Herrer fordre denne almene Byrde. De sige, at det er i Samfundets Navn, vi skulle gøre det, vel! saa

er det ogsaa en Samfundsopgave — den er stor i Udstrækning, men lille i Dybden — men hvorfor skulle vi saa paa den Maade dele og forfordele mellem de allerede overalt haardt trykkede Kommuner? Og saa kommer jeg til et til, og det er, hvorledes Forholdet vil blive med Hensyn til Snderster. De ville finde, at hvor der i et Sogn ligger en Herregaard, faar — det gælder ikke alle Steder men mange Steder — enten det paagældende Sogn eller ogsaa Nabosognet, hvad der er det mærkelige, Herligheden af Godsejerens Husmænd, og der ville de finde forholdsvis det største Antal af Snderster, dem, der efter Loven af 27de Maj 1848 kunne opsiges med et halvt Aars Varjel til 1ste Maj. Nu har Kommunen, som har haft andre væsentlige Byrder af Herremændens Arbejdere til de Former, jeg har nævnt før af kommunale Forpligtelser, endelig faaet anbragt Herremændens Sndsiddere med en Havelod paa Kommunens Beføstning og med 1 pCt. Afdrag, og saa siger f. Eks. ved et Valg Herremanden, ja ikke Herremanden, men Forvalteren: Ja, ja, lille Ven, nu kan du jo stemme, hvorledes du vil, men der staar i vor Kontrakt nævnt noget om den 1ste Maj! Saa staar Sndersten der med sin lille Havelod, som han maaste har kostet meget Arbejde paa, har faaet ker, og som er ham en Behagelighed i alt Fald. Han skal ikke blot give slip paa Voligen, men efter denne Lov kommer han ogsaa til at give slip paa Haven. Jeg siger altsaa, at alle disse Hundreder af Familier blive mere afhængige af deres Godsejere, end de vare i Forvejen. Find derfor en anden Form for det, ellers vil det volde Vanstelighed, men tilvisse kunne vi ikke paalægge Kommunerne at sørge for Jord til Herremændenes Sndsiddere. Mig har det været ubegribeligt, at de ærede Forslagsstillere have troet, at dette kunde paabyrdes Kommunerne. Jeg kunde forstaa, om man delvis paalagde Kommunerne Byrden, saa at man siger til dem: I skulle sørge for Havelodder til Husmænd efter Gennemsnittet en Havelod pr. 7¹/₂ à 7²/₅ Td. Hartkorn — det skal enhver Kommune gøre, dog naar de ikke have saa mange Havelodder nødig, slippe de med at kasse færre. Men jeg kan ikke fatte, at man vil gaa videre. Var det i alt Fald ikke rigtigere, at Amtsfonden bar amtsvis det overfyldende? Jeg anbefaler ikke Amtsfonden, men jeg siger, var det ikke rigtigere at gøre den Forandring. Jeg skal nævne Dem Husesnes Antal i de forskellige Amter: Selvejerne, Fæstere og andre jordløse Huse, altsaa disse Pubrikker, der er Tale om. De udgøre for Dørne fra 1100 til 2900 i